

УДК338. 242

Мамонтова Н. А.,*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Національного університету "Острозька академія"*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті аналізується стан видобутку нафти та газу, можливості транспортування газу з Росії. Доведено, що для успішного вирішення проблеми енергозабезпечення Україні необхідно реалізувати низку організаційно-правових і технічних заходів із енергозбереження та розвитку паливно-енергетичного комплексу і фінансування інноваційної діяльності. Існує велика кількість перспективних технологій використання альтернативних джерел енергії, які здатні забезпечити сталий розвиток і енергетичну незалежність України.

Ключові слова: нафтогазовий комплекс, сталий розвиток, видобуток нафти, видобуток газу, інноваційна діяльність.

В статье анализируется состояние добычи нефти и газа, возможности транспортировки газа из России. Доказано, что для успешного решения проблемы энергообеспечения Украине необходимо провести ряд организационно-правовых и технических мероприятий по энергообеспечению, а также развитию топливно-энергетического комплекса и финансированию инновационной деятельности. Существует множество перспективных технологий использования альтернативных источников энергии, способных обеспечить стабильное развитие и энергетическую безопасность Украины.

Ключевые слова: нефтегазовый комплекс, стабильное развитие, добыча нефти, добыча газа, инновационная деятельность.

The article discusses the situation in extraction of oil and natural gas and the possibility to transport natural gas from Russia. The author proves that to solve the problems Ukraine faced in the sphere of energy supply, it is necessary to realize a number of organizational, legal, and technical measures to support energy conservation, to develop oil and energy sector, and to finance innovation activities.

Key words: oil and natural gas sector, sustainable development, oil extraction, natural gas extraction, innovative activity.

Постановка проблеми. Успішна реалізація доктрини й завдань сталого розвитку може здійснитися лише за умов надійного забезпечення потреб в енергії. Сталий розвиток пов'язують з підвищенням енергоефективності

та використанням чистих, відновлюваних джерел енергії. Необхідність забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів, інтеграція нафтогазового комплексу до європейського енергетичного ринку вимагає розробки низки пропозицій, що зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Означеним питанням присвячено праці провідних науковців: О. Лапко, І. Чукаєвої, Я. Витвицького, О. Ковалко та ін. Разом з тим питання забезпечення сталого розвитку є недостатньо розробленими. Крім того, потребує розгляду та аналізу стан нафтогазової галузі в умовах забезпечення енергетичної безпеки країни.

Мета і завдання дослідження. Мета полягає у дослідженні основних тенденцій розвитку нафтогазового комплексу для забезпечення стабільного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Системні дослідження засвідчили, що успішна реалізація доктрини й завдань сталого розвитку можлива лише за умов надійного забезпечення енергетичних потреб промислових комплексів і населення країн. Водночас серед найважливіших глобальних проблем, які постали на початку XXI століття перед цивілізацією, є забезпечення енергією.

За даними Організації Об'єднаних Націй, на сьогодні 1,6 мільярда людей мають обмежений доступ до електропостачання та 2,4 мільярда – до сучасних видів пального для приготування їжі та обігріву помешкань.

Виникнення цієї проблеми зумовлене тим, що людство володіє вкрай обмеженою кількістю енергетичних технологій. Вони є недостатньо ефективними і тому не можуть задовольняти зростаючих енергетичних потреб, а невинне збільшення обсягів споживання традиційних паливно-енергетичних ресурсів дійшло до межі, за якою настає вичерпання.

Нафтогазовий ринок, як і всі інші ринки, формується під впливом глобальних перетворень в економіці, які зумовлюють інституційні зміни на ньому. Нафтогазові підприємства працюють в умовах жорсткої конкуренції на світовому ринку, який характеризується високими темпами інституційних перетворень (перерозподіл власності, боротьба за нові ринки, реструктуризація бізнесу, інтеграційні процеси, “промисловий шпіонаж” тощо), що висуває особливі вимоги до забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Водночас, кризова ситуація в економіці призвела до кризи в інвестиційній сфері підприємств: відсутні кошти для модернізації виробництва, пошуку та освоєння нових родовищ, вирішення проблем соціальної сфери, що спричиняє не конкурентоспроможність суб'єктів ринку [1, с. 25-31]. Щоб досягти конкурентних переваг, компанії об'єднуються (або поглинають інші компанії), шукаючи нові підходи до побудови систем та організаційних структур управління. На енергетичному ринку найбільш представлені міжнародні інтегровані структури – транснаціональні компанії, які, маючи центральні офіси в розвинених країнах, здійснюють виробництво в інших, багатих на вуглеводні, країнах, визначаючи тим са-

ним розвиток певних територій та галузей виробництва. Всі операції, які мають місце на енергетичному ринку, – від пошуково-розвідувальних робіт і до реалізації продукції, як правило, контролюються цими великими компаніями, які постійно знаходяться в стані конкурентної боротьби за своє місце на цьому ринку.

Країни, що розвиваються або знаходяться на етапі системної трансформації суспільних відносин, в основному обрали модель розвитку енергетики на засадах державного регулювання. Як правило, це реалізується шляхом створення великих національних компаній, яким передаються функції управління галуззю, а ціна на енергоресурси безпосередньо регулюється державою [2, с. 57-59].

Так, у Китаї управління нафтогазовим комплексом покладене на національну нафтогазову компанію "PetroChina"; в Саудівській Аравії створено державну нафтогазову компанію "Aramco"; в Росії управління газовим сектором галузі здійснює "Газпром"; у Венесуелі створено PDVSA; в Ірані – NIOC; в Бразилії – "Petrobras"; в Малайзії – Petronas; в Україні – НАК "Нафтогаз України" тощо [3, с. 7-9].

Національна акціонерна компанія (НАК) "Нафтогаз України" виконує функції державного регулювання і стратегічного управління нафтогазовою галуззю, а Національна комісія з регулювання енергетики (НКРЕ) здійснює функції регулювання цін. Аналогічні ж структури створено в інших галузях вітчизняної енергетики (атомній, вугільній промисловості). Такі підходи виконують своєрідну захисну роль щодо внутрішнього ринку, оскільки за умов існування великої національної компанії вихід на енергетичний ринок певної країни нових учасників ринку обмежений як чинним законодавством, що враховує перш за все інтереси національної компанії, так і масштабами діяльності на енергетичному ринку великої державної компанії.

Крім того, однією з найгостріших проблем розвитку корпоративного сектору є його низька рентабельність, збитковість багатьох суб'єктів господарювання, що фактично унеможливує впровадження в цьому секторі сучасних управлінських технологій, в тому числі технологій фінансового управління [4, с. 58-59].

Протиріччя і суперечності економічного розвитку України в повній мірі відбилися на становищі корпоративних відносин у нафтогазовому комплексі.

Нафтогазовий комплекс України – складний високотехнологічний комплекс пов'язаних виробництв у сфері добування, транспортування, зберігання, переробка та постачання нафти і газу, цей комплекс покликаний забезпечувати енергетичну безпеку країни. Україна має стратегічне становище, забезпечуючи транспортування газу з Росії до Європи. Окрім того, що українська газотранспортна система досить розгалужена, вона забезпечує надходження коштів до бюджету від транспортування газу.

Охарактеризуємо основні тенденції розвитку ринку нафти і газу в Україні.

Дані про видобуток нафти сирової наведено у табл. 1.

З даних таблиці вбачається, що в Україні починаючи з 2006 р., фіксується зменшення видобутку сирової нафти (в тому числі у 2008 р. – на 126 тис. тонн). Лідером за обсягом видобутку сирової нафти в Україні є Сумська область (1523 тис. тонн у 2008 р.). Ця область є єдиною, де у 2007 та 2008 рр. зафіксовано збільшення обсягу видобутку.

Таблиця 1
Видобуток нафти сирової в Україні за регіонами, тис. тонн

	2006	2007	2008
Україна	3326	3310	3184
Автономна Республіка Крим	17,8	15,9	13,9
Дніпропетровська обл.	конф.	конф.	конф.
Івано-Франківська обл.	435	475	428
Львівська обл.	119	121	120
Полтавська обл.	487	496	424
Сумська обл.	1368	1474	1523
Харківська обл.	249	152	147
Чернівецька обл.	конф.	конф.	конф.
Чернігівська обл.	конф.	конф.	Конф.
Довідково: абсолютне збільшення (зменшення) в цілому по Україні, тис. тонн		-16	-126
Довідково: індекс збільшення (зменшення) в цілому по Україні, %		99	96

Складено за даними: [5, с. 9]. Розрахунки автора. Інформація за окремими регіонами є конфіденційною відповідно до вимог Закону України “Про державну статистику” (позначка “конф.”). Дані за 2009 р. не оприлюднено.

За оперативними даними, обсяги видобутку нафти з газовим конденсатом протягом 2009 року зменшились на 287,9 тис. тонн (або на 6,8%) відповідно аналогічного показника 2008 року та дорівнюють 3 952,0 тис. тонн.

Дані про видобуток газу природного представлено у табл. 2.

Таблиця 2
Видобуток газу природного, млн. кубометрів

	2006	2007	2008
Україна	20132	20154	20577
Автономна Республіка Крим	1277	конф.	конф.
Волинська обл.	конф.	конф.	конф.
Дніпропетровська обл.	682	474	370

Донецька обл.	конф.	конф.	конф.
Закарпатська обл.	конф.	конф.	конф.
Івано-Франківська обл.	354	334	333
Луганська обл.	431	485	434
Львівська обл.	769	791	Конф.
Полтавська обл.	7371	7156	7743
Сумська обл.	1270	1456	1184
Харківська обл.	7742	7943	8323
Чернівецька обл.	конф.	конф.	конф.
Чернігівська обл.	конф.	конф.	конф.
Довідково: абсолютне збільшення (зменшення) в цілому по Україні, тис. тонн		22	423
Довідково: індекс збільшення (зменшення) в цілому по Україні, %		100	102

Складено за даними: [5, 10]. Розрахунки автора. Інформація за окремими регіонами є конфіденційною відповідно до вимог Закону України "Про державну статистику" (позначка "конф. "). Дані за 2009 р. не оприлюднено.

З даних таблиці вбачається, що в Україні має місце збільшення обсягу видобутку газу природного (у тому числі у 2008 р. – на 423 млн. кубометрів, або на 2%). Лідерами за обсягами видобутку є Харківська обл. (8323 млн. кубометрів у 2008 р.) та Полтавська обл. (7743 млн. кубометрів у 2008 р.).

За оперативними даними, протягом 2009 року видобуток газу на 165,6 млн. куб. м (або на 0,8%) більше показника 2008 року та дорівнює 21 181,8 млн. куб. м.

Протягом 2009 року на нафтопереробні заводи (НПЗ) та Шебелинський ГПЗ поставлено 11 432,8 тис. тонн нафтової сировини, що більше аналогічного показника 2008 року на 613,6 тис. тонн (на 5,7%). На нафтопереробні заводи (НПЗ) надійшло 9 682,6 тис. тонн нафти, в тому числі: 2 500,9 тис. тонн – власного видобутку (25,8% від загального обсягу поставки), 7 181,7 тис. тонн імпортовано (відповідно – 74,2%), в тому числі: 6 397,8 тис. тонн – з Російської Федерації (відповідно – 66,1%). Відповідно до показника 2008 року обсяг поставки нафти збільшився на 266,6 тис. тонн (на 2,8%).

Обсяг переробки нафтової сировини в Україні у 2009 р. становив 11 507,7 тис. тонн, збільшившись порівняно з аналогічним періодом 2008 року на 660,4 тис. тонн, або на 6,1%.

Виробництво бензинів протягом 2009 р. порівняно із відповідним періодом 2008 року збільшилось на 157,5 тис. тонн (або на 4,9%); дизельного пального на 235,5 тис. тонн (або на 7,3%) та мазуту – на 121,9 тис. тонн

(або на 5,4%). Загальні потужності з первинної переробки нафти за 2009 р. було завантажено в середньому на 20,92% (у 2008 році – 18,83%).

Протягом 2009 року обсяги транспортування нафти підприємствами магістральних нафтопроводів зменшились порівняно із аналогічним періодом 2008 року на 2 430,7 тис. тонн (або на 5,9%) і становили 38 535,3 тис. тонн. При цьому транзитом до країн Західної Європи (Словаччини, Угорщини, Чехії) транспортовано на 3 730,9 тис. тонн (або на 11,4%) менше порівняно із аналогічним показником 2008 року, для потреб України – на 1 300,2 тис. тонн більше (або на 16,0%). Частка транзитного обсягу перекачки нафти в загальному обсязі нафтоперекачування становила 75,5%, а частка нафто-перекачування на нафтопереробні підприємства України – відповідно 24,5%.

Протягом 2009 р. територією України за оперативними даними транспортовано (транзитом) 95,2 млрд. куб. м природного газу, що на 24,4 млрд. куб. м., або на 20,4% менше ніж за 12 місяців 2008 року.

Серед сильних сторін українського нафтогазового комплексу зазначимо таке: стратегічно вигідне географічне розташування України; наявність та працездатний стан вітчизняних газо- та нафтотранспортних систем; наявність діючої інфраструктури виробництв, яка забезпечує видобування, переробку, транспортування і транзит енергоносіїв до країн Європи; наявність висококваліфікованого персоналу. Серед слабких сторін можемо назвати такі: необхідність здійснення соціальної функції в економіці; соціально-орієнтована тарифна політика, що стримує можливості для відтворення виробництва; згубність практики “перехресного фінансування”, що домінує у тарифній політиці в Україні і призводить до погіршення фінансового становища успішних компаній; низький рівень покриття потреб економіки за рахунок власного видобутку; значна енергоємність вітчизняних виробництв; низька платіжна дисципліна споживачів при розрахунках за спожиті енергоносії; моно-зорієнтованість та значна залежність у джерелах надходження енергоносіїв з однієї країни та через її територію; критичний рівень залежності від імпорту енергоносіїв; низький рівень продуктивності праці порівняно зі світовими аналогами; нечітка геополітична орієнтація країни, у т. ч.: невизначеність пріоритетів, послідовності дій; недосконала нормативно-правова база інвестиційної, цінової, тарифної та податкової політики для компаній нафтогазового комплексу.

У нафтогазовому секторі України мають місце такі стратегічні загрози (виклики): залежність геополітичного становища від зовнішньоекономічних та інтеграційних процесів; експансія у процеси приватизації нафтогазових компаній з боку Росії, ЄС, США; поглиблення моно-зорієнтованості на джерела енергоносіїв; необґрунтоване підвищення тарифів експортером.

Низька забезпеченість нафтою та газом за рахунок власного видобутку суттєво впливає на вибір стратегії розвитку компаній нафтогазового комплексу. Українські компанії змушені працювати у жорсткому конкурен-

тному середовищі, з боку глобальних гравців, які прагнуть контролювати усі без винятку технологічні процеси. З іншого боку, у нафтогазовому комплексі України тривають непрості процеси, в умовах політичного та економічного протистояння.

НАК "Нафтогаз України" на рівні національного оператора забезпечує ефективне функціонування та подальший розвиток нафтової та газової промисловості, здійснює структурну перебудову галузі відповідно до ринкових умов господарювання, забезпечує потреби промислових і побутових споживачів у паливно-енергетичних ресурсах та надійний транзит нафти і природного газу до країн Центральної і Західної Європи [6].

На частку НАК "Нафтогаз України" припадає близько 95% видобутку нафти і 97% видобутку газу в Україні. Діяльність компанії є однією з ключових складових у вирішенні стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни. При зайнятості в роботі компанії 1% від усього працездатного населення та володінні 3,5% основних фондів вона виробляє понад 13,5% ВВП та забезпечує близько 18% надходжень до Державного бюджету [6].

Компанії, що входять до складу НАК "Нафтогаз України", експлуатують 220 газових, нафтових, газоконденсатних та нафтогазоконденсатних родовищ. Значна частина з них знаходиться на завершальній стадії розробки і характеризується ускладненими геологічними та технологічними умовами експлуатації. Середньорічний видобуток природного газу в Україні в останні роки становив 19-20 млрд. куб. м. Цього вдалося досягти за рахунок впровадження заходів з підвищення ефективності використання виробничої та ресурсної баз, введення в розробку нових родовищ. Стабілізацію видобутку досягнуто за рахунок буріння нових нафтових свердловин, ефективного використання діючого фонду свердловин, впровадження вторинних та третинних методів видобутку нафти і конденсату [6, с. 7].

Крім газопровідної, Україна володіє розвиненою нафтопровідною системою. На системі нафтопроводів, загальна довжина яких становить 4,6 тис. км, працює 51 магістральна нафтоперекачувальна станція. Пропускна спроможність системи на вході становить 108 млн. т нафти на рік, на виході близько 58 млн. т на рік. Магістральні нафтопроводи України забезпечують поставки нафти з Росії та Казахстану на нафтопереробні заводи України і прокачування її на експорт до країн Центральної і Західної Європи [7].

З точки зору забезпечення енергетичної безпеки держави, стратегічно важливим завданням Компанії є диверсифікація джерел надходження природного газу та нафти в Україну з урахуванням внутрішнього попиту на газ, нафту і нафтопродукти (табл. 3).

Таблиця 3

Внутрішній попит на газ, нафтопродукти та обсяги переробки нафти в Україні на період до 2030 р.

Всього	2000 р. фактично	Прогноз				
		2010 р.	2015 р.	2020 р.	2025 р.	2030 р.
Газ, млрд. м ³	73,4	74,0-80,9	75,2-87,4	79,1-91,0	80,5-93,7	82,5-96,0
Нафта, млн. т	9,37	27,0-31,0	33,0-38,0	40,0-47,0	43,0-49,0	45,0-51,0
Нафтопродукти (без біопалива), млн. т у. п.	14,62	24,6-27,62	27,2-32,35	30,25-36,19	32,45-40,24	34,89-42,94

Складено автором на основі [7]

Нині у галузях нафтогазового комплексу зберігаються умови господарювання, не адекватні принципам ринкової економіки, діє низка чинників, що негативно впливають на функціонування і розвиток НГК. Серед основних чинників, що стримують розвиток комплексу, можемо визначити такі [2, 8, 7]:

- відставання розвитку сировинної бази (через недостатність інвестицій мають місце недостатні обсяги розвідувального буріння, сейсмозвідки; приріст розвіданих запасів не компенсує навіть їх поточний видобуток; зростання витрат на освоєння сировинної бази видобутку вуглеводнів);
- зависока залежність вітчизняного паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) від постачання енергоносіїв з однієї країни – Росії, або через її територію, що створює загрозу монопольного диктату цін на енергоносії та умов їх постачання;
- недостатність фінансового, інвестиційного та науково-технологічного забезпечення (зокрема, обсяг фактично здійснених інвестицій не дозволяє компенсувати вибуття виробничих потужностей);
- значний знос основних виробничих фондів (близько 60%, що є високою величиною);
- деформація співвідношення цін на взаємозамінні енергоресурси;
- нерéalістичність політики середньострокового планування та прогнозування в ПЕК;

• відсутність розвинутого і стабільного законодавства, що враховує повною мірою специфіку функціонування підприємств НГК.

Системний аналіз чинників і наслідків розвитку корпоративного сектору України та її секторів (в тому числі нафтогазового) дозволяє дійти висновку, що він все ще знаходиться на індустріальній стадії становлення, лише фрагментарно реалізуючи свої конкурентні переваги. Негативні тенденції проявляються в обмеженій інвестиційній та інноваційній діяльності, низькій технологічній культурі, слабкості корпоративного менеджменту [9, с. 66-69].

Шляхи вирішення вказаних проблем розвитку компаній нафтогазового комплексу передбачають зважене поєднання наступних кроків [10, с. 7]:

• реструктуризація та списання боргів, які виникли внаслідок невинуватих рішень державних органів;

• жорстка фінансова політика щодо боржників, підвищення відповідальності споживачів природного газу за дотримання умов газоспоживання і здійснення платежів;

• зниження податкового тиску, лібералізація фінансової діяльності підприємств комплексу;

• зниження вартості виробничо-технологічних витрат за рахунок їх технологічного удосконалення та оновлення;

• подолання політичних чинників, що обмежують конкурентоспроможність вітчизняного НГК на зовнішніх ринках;

• підвищення кваліфікації кадрів та управлінської дисципліни, удосконалення та забезпечення прозорості процесу управління у нафтогазовій сфері;

• зміщення акцентів на переважно економічні методи регулювання та захисту вітчизняного виробника.

Основним джерелом інвестування інноваційної діяльності компаній нафтогазового комплексу є власні кошти, які сформовано завдяки внутрішнім джерелам інвестицій (прибуток та амортизаційні відрахування).

Таблиця 4
Джерела фінансування інноваційної діяльності у нафтогазовому комплексі України, млн. грн.

Показники	Видобування енергетичних матеріалів				Хімічна та нафтохімічна промисловість			
	2003	2005	2007	2008	2003	2005	2007	2008
Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності	64,9	52,0	67,7	26,3	228,5	910,8	1591,7	1453,7

В тому числі за рахунок: Власних коштів	34,0	50,3	61,0	23,9	206,2	777,8	1254,4	966,0
Держбюджету	30,9	1,7	2,7	2,3	0,2	1,9	18,6	142,2
Місцевих бюджетів	-	-	-	-	-	0,2	-	-
Позабюджетних фондів	-	-	-	-	-	-	-	-
Вітчизняних інвесторів	-	-	4,0	0,1	0,0	-	15,2	-
Іноземних інвесторів	-	-	-	-	1,4	41,7	178,3	31,2
Кредитів	-	-	-	-	20,4	86,4	124,2	309,0
Інших	-	-	-	-	0,2	2,8	1,0	5,4

Складено за даними: [5, 11, 7].

Компанії добувного підкомплексу серед джерел фінансування інноваційної діяльності використовують власні кошти (що сформовані завдяки прибутку та амортизації), кошти Державного бюджету, а у 2007 та 2008 рр. – кошти вітчизняних інвесторів.

Результати аналізу інноваційної діяльності у вітчизняному нафтогазовому комплексі дає підставу зробити висновок про порівняно високу інноваційну активність переробних компаній, а також про орієнтацію на реалізацію капіталомістких проектів, які фінансуються переважно за рахунок власних джерел. Пріоритетними напрямками інноваційної діяльності є придбання інноваційного обладнання (машин, обладнання, установок, інших основних фондів), дослідження і розробки, виробниче проектування.

Україна має природні, інфраструктурні, кадрові й навіть фінансові можливості для масштабного впровадження сучасних енергетичних і ресурсозберігаючих технологій. Серед першочергових заходів – розвиток вітроенергетики, залучення ресурсів вугільного метану й біогазу, максимальне освоєння гідроенергетичних ресурсів малих і середніх річок України на базі ефективних видів обладнання, прискорене будівництво заводів для виробництва дизельного пального із органічних відходів – біомаси, деревини, шламів очистки каналізаційних стоків, фільтратів сміттєвих полігонів, побутових і промислових горючих відходів тощо. Дуже важливою умовою реалізації означеного вище є створення сучасної стимулюючої нормативної бази, в першу чергу низки законів прямої дії, зокрема щодо запровадження “зелених” тарифів на екологічно чисту енергію.

Одним із головних завдань функціонування енергетики України та основним напрямом її подальшого розвитку є створення передумов для забезпечення потреб країни в нафті та газі за безумовного додержання вимог щодо раціонального використання природних ресурсів, мінімізації негативного впливу на довкілля з урахуванням міжнародних природоохоронних зобов'язань України, соціально-економічних пріоритетів та обмежень.

Сьогодні ведеться багато розмов щодо видобутку сланцевого газу в Україні. Пропонується використовувати досвід, де лише за 2009 рік добули близько 90 мільярдів куб. м сланцевого газу. За даними російського "Ньюсвика" у 2009 році США видобули 745 млрд. куб. м газу, що на 163 млрд. куб. м більше, ніж у Росії. Відома нафтова компанія "Total" зацікавилась видобутком сланцевого газу в Україні. За даними цієї компанії, видобуток сланцевого газу може досягнути 15-20 млрд. куб. м на рік.

Нині основними напрямками європейської інтеграції у нафтогазовому комплексі можуть бути визнані такі:

1. Адаптація законодавства та відповідні інституційні перетворення.
2. Інтеграція мереж та уніфікація стандартів.

Висновки. Таким чином, необхідно, на наш погляд, прискорити повоцінну інтеграцію нафтогазового комплексу України до відповідних європейських структур, перш за все у сфері нормативно-правового регулювання та стандартизації, для чого слід виконати такі завдання: розробити та видати нормативно-правові акти, необхідні для набуття Україною членства в Енергетичному Співтоваристві, забезпечити ресурсне та фінансове забезпечення визначених ними заходів; забезпечувати додержання пріоритетів енергетичної та економічної безпеки України під час вирішення питань інтеграції енергоринку України до європейського енергетичного ринку, у тому числі закачування та зберігання природного газу в підземних сховищах газу відповідно до пріоритетів ЄС; забезпечити розширення участі України у формуванні спільної європейської енергетичної політики та координаційних заходів з метою рівноправного доступу до ринків, урегулювання спірних ситуацій із транспортуванням природного газу в Європу на базі єдиних регуляторних правил.

Література:

1. Алимов А. Н. Конкурентоспособность национальной экономики [препринт] / А. Н. Алымов, В. Н. Емченко. – К. : Институт економіки НАНУ, 2001. – 59 с.
2. Крюков В. А. Институциональная структура нефтегазового сектора: проблемы и направления трансформации / В. А. Крюков. – Новосибирск: Изд-во ИЭиОПП СО РАН. – 1998. – 274 с.
3. Славин С. Возобновление сырьевого роста / С. Славин // Экономист. – 2010. – № 7. – С. 3-14.
4. Шаблиста Л. Механізми подолання збитковості підприємств і забезпе-

чення їх фінансової стійкості / Л. Шаблиста // Економіка України. – 2009. – № 6. – С. 53-64.

5. Паливно-енергетичні ресурси [статистичний довідник] / за ред. О. Осауленка. – К. : Держкомстат, 2009.

6. www.naftogaz.com.

7. Стратегія розвитку нафтогазового комплексу України до 2030 року. – Електронний ресурс. – [Доступний з: www.gada.gov.ua].

8. Крюков В. Оценка параметров развития российского нефтегазового сектора / В. Крюков, В. Маршак // Вопросы экономики. – 2010. – № 7. – С. 87-93.

9. Аніщенко В. О. Роль корпоративної культури у прийнятті управлінських рішень / В. О. Аніщенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 64-73.

10. Гэлбрейт Дж. К. Новое индустриальное общество / Д. Гэлбрейт. – М., 1969. – 337 с.

11. Статистичний щорічник України за 2008 рік / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Інформаційно-аналітичне агентство, 2009. – 566 с.